

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-2075-2026-22.5>

ТЬЮТОРСТВО У ВИЩІЙ ОСВІТІ ЄВРОПИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ВИКЛАДАЧА ТА ОРІЄНТИРИ ДЛЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

МОТУЗ ТЕТЯНА ВОЛОДИМИРІВНА

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри загальної та спеціальної педагогіки
Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»
tetmotuz@gmail.com
orcid.org/0000-0001-9339-5985

ПОЗНЯКОВ АНДРІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ

здобувач третього рівня вищої освіти спеціальності А1 Освітні науки
Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»
apozniakov@dano.dp.ua
orcid.org/0009-0005-0058-2199

Анотація. Статтю присвячено теоретичному осмисленню трансформації ролі викладача як тьютора у системі вищої освіти Європи в контексті студентоцентрованої парадигми, цифровізації освітнього процесу та змін нормативно-ціннісних орієнтирів Європейського простору вищої освіти. Метою дослідження є узагальнення генези тьюторства, аналіз сучасних моделей його реалізації в європейських університетах і визначення перспектив розвитку тьюторської діяльності як складової забезпечення якості вищої освіти. У статті застосовано методи теоретичного аналізу, порівняння, узагальнення та систематизації наукових джерел, нормативних документів ЄПВО і результатів сучасних емпіричних досліджень. Показано, що еволюція тьюторства від середньовічного наставництва до інституційно закріпленої системи педагогічного супроводу відображає закономірні зміни університетської культури та професійної ідентичності викладача. Обґрунтовано, що в сучасній європейській вищій школі тьюторство виходить за межі суто академічної допомоги й постає як комплексна система підтримки, що поєднує академічно-професійний та особистісно-соціальний виміри. Акцентовано увагу на розширенні психосоціальної складової тьюторської діяльності та багатовимірності ролей тьютора в підтримці освітнього поступу і благополуччя здобувачів вищої освіти. Особливу увагу приділено компетентнісному виміру діяльності викладача-тьютора в умовах цифрової трансформації. Визначено ключові професійні компетентності, необхідні для ефективного тьюторського супроводу у віртуальних і змішаних освітніх середовищах, а також окреслено спеціалізовані цифрові та міжкультурні компетентності. Проаналізовано основні інституційні, організаційні та професійні виклики впровадження тьюторства в європейських країнах і визначено перспективи адаптації кращих європейських практик у системі вищої освіти України в умовах євроінтеграції.

Ключові слова: тьюторство, викладач-тьютор, вища освіта, студентоцентроване навчання, цифровізація освіти, професійні компетентності.

Постановка проблеми. Сучасний глобальний освітній простір перебуває у стані глибокої структурно-змістової трансформації, що зумовлює переосмислення традиційних моделей педагогічної взаємодії та професійних ролей викладача у закладі вищої освіти. В умовах посилення процесів інтернаціоналізації, цифровізації та впровадження студентоцентрованої парадигми навчання відбувається реконфігурація усталених підходів до

організації освітнього процесу, у межах якої класична лекційно-репродуктивна модель поступово поступається місцем гнучким, індивідуалізованим формам академічного супроводу здобувачів вищої освіти.

У європейській системі вищої освіти ці зміни виявляються у зростанні ролі викладача не лише як транслятора знань, а як фасилітатора, наставника та тьютора, відповідального за проектування й підтримку індивідуаль-

них освітніх траєкторій студентів, розвиток їхньої навчальної автономії, рефлексивних і метакогнітивних умінь. Трансформація ролі викладача у тьюторську площину не є спонтанним або ситуативним явищем, а виступає закономірним результатом еволюції університетської культури, послідовної реалізації положень Болонського процесу, а також нормативного закріплення принципів навчання впродовж життя, академічної мобільності та забезпечення якості освіти в межах Європейського простору вищої освіти. Водночас посилення тьюторської складової професійної діяльності викладача зумовлюється об'єктивною суспільною потребою у підготовці фахівців, здатних до самостійного конструювання освітніх і професійних стратегій, адаптації до динамічних змін ринку праці та безперервного оновлення власного компетентнісного потенціалу в умовах економіки знань. За таких обставин викладач-тьютор постає як ключовий суб'єкт педагогічної підтримки індивідуального освітнього поступу студента, що актуалізує питання переосмислення його функцій, відповідальності та професійних компетентностей.

Незважаючи на зростаючу увагу до проблематики тьюторства у вищій школі, наукові дослідження часто мають фрагментарний характер і зосереджуються переважно на окремих аспектах тьюторської діяльності, не забезпечуючи цілісного бачення генези цієї ролі, її сучасних інституційних моделей та перспектив подальшого розвитку в європейському освітньому просторі. У зв'язку з цим актуалізується необхідність комплексного наукового аналізу трансформації ролі викладача як тьютора, що поєднує історико-педагогічну ретроспективу, аналіз нормативно-правових засад функціонування Європейського простору вищої освіти та узагальнення сучасних компетентнісних профілів викладача у тьюторській ролі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика трансформації ролі викладача як тьютора у системі вищої освіти Європи широко представлена в сучасних педагогічних дослідженнях і розглядається в контексті впровадження студентоцентрированої

парадигми, забезпечення якості освіти та професійного розвитку академічного персоналу. Науковці пов'язують актуалізацію тьюторства з інституційними змінами, зумовленими реалізацією положень Болонського процесу, орієнтацією на результати навчання та необхідністю підтримки індивідуальних освітніх траєкторій здобувачів вищої освіти.

У низці публікацій (І. Грицюк, О. Марковець, У. Ковальчук, Т. Нижник, Л. Семеновська та ін.) тьюторство осмислюється як педагогічний механізм індивідуалізації навчання й розвитку навчальної автономії студентів. Викладач у ролі тьютора розглядається як суб'єкт фасилітації, консультування та організації освітнього поступу, що зумовлює перегляд традиційних уявлень про професійну діяльність викладача у вищій школі. Дослідники наголошують на зростанні значущості тьюторських функцій у забезпеченні академічної підтримки та супроводі освітнього вибору студентів. Узагальнення результатів наукових досліджень свідчить про багатовимірність підходів до осмислення тьюторства у вищій школі Європи, водночас засвідчуючи фрагментарність наявних напрацювань. Це зумовлює потребу в комплексному аналізі трансформації ролі викладача як тьютора з урахуванням генези явища, сучасних моделей його реалізації та перспектив подальшого розвитку.

Метою статті є теоретичний аналіз та узагальнення процесу трансформації ролі викладача як тьютора у системі вищої освіти Європи шляхом аналізу генези тьюторства, сучасних інституційних моделей його реалізації та окреслення перспектив подальшого розвитку в контексті студентоцентрированої парадигми, цифровізації освітнього процесу й вимог до професійної діяльності викладача у Європейському просторі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Історичний аналіз становлення тьюторства у вищій освіті дає змогу простежити витоки сучасних моделей академічного супроводу студентів та зрозуміти логіку еволюції професійної ролі викладача як тьютора. Корені тьюторської системи сягають глибин середньовічної університетської традиції, зокрема XI ст., коли в Оксфорді почали формуватися

перші задокументовані практики викладання та індивідуального наставництва [12]. Офіційне закріплення ролі тьютора як штатної одиниці відбулося у XV ст., коли наставники отримали інституційно визначену відповідальність не лише за академічну підготовку, а й за поведінку, моральний стан і загальний розвиток своїх молодших колег. На початкових етапах розвитку вищої школи в Англії роль тьютора мала виражений дуалістичний характер, поєднуючи функції академічної інструкції та пастирської опіки, що було зумовлено первісною орієнтацією університетів на підготовку представників кліру та домінуванням релігійного світогляду в університетському середовищі [10].

Упродовж наступних століть зміст і спрямованість тьюторської діяльності зазнавали поступових трансформацій відповідно до змін соціальних запитів та освітніх пріоритетів. Якщо на ранніх етапах університетська освіта ґрунтувалася на опануванні семи вільних мистецтв (граматики, логіки, риторики, музики, арифметики, геометрії та астрономії), трьох філософій і класичних мов, то вже в середині XIX ст. тьюторська модель в Оксбриджі (Оксфорд та Кембридж) досягла свого апогею як унікальна форма діалектичного навчання, побудованого на індивідуальних інтелектуальних дискусіях між тьютором і студентом [12]. Саме в цей період відбулося концептуальне переосмислення тьюторства як інструменту розвитку критичного мислення, академічної автономії та особистісної відповідальності за результати навчання.

Важливою віхою в історії розвитку тьюторської системи стало формування руху «Oxford Extension», що виник у 1878 році як реакція на соціальні та освітні реформи вікторіанської епохи. Його ключовою метою було розширення доступу до університетської освіти для ширших верств населення, а також розвиток освіти дорослих шляхом поширення тьюторських практик поза межами класичного університетського середовища [12]. Цей етап засвідчив поступовий перехід тьюторства від елітарної форми академічного наставництва до соціально орієнтованого інструменту освітньої інклюзії та громадянського розвитку.

Розвиток тьюторства у європейській вищій школі має етапний характер і відображає поступову трансформацію ролі наставника відповідно до змін соціокультурних умов і освітніх запитів. У XI–XV ст. тьютор постає як особа, відповідальна за навчальну підготовку та академічну дисципліну студентів, що було зумовлено потребою в індивідуальному супроводі в межах колегіальної університетської системи. У XVII–XVIII ст. тьюторство набуває форми приватного навчання, орієнтованого переважно на підготовку представників шляхетних родин, що відповідало соціальному запиту на елітарну індивідуалізовану освіту за відсутності масової універсальної системи.

Середина XIX ст. стала ключовим етапом, коли тьюторська система, особливо в англійських університетах, утвердилася як фундаментальний метод академічної досконалості, заснований на індивідуальній роботі, підготовці есе та інтелектуальних дискусіях. Подальшого розвитку тьюторство набуло в 1870–1878 роках у контексті реформ вікторіанської епохи, зокрема через рух «Oxford Extension», що сприяв інституціоналізації тьюторства та розширенню доступу до університетської освіти. Загалом еволюція тьюторства від середньовічного наставництва до інституційно закріпленого методу академічного супроводу засвідчує адаптацію вищої освіти до змін суспільних потреб і створює підґрунтя для осмислення сучасних моделей викладача-тьютора у вищій школі Європи [9; 12].

У континентальній Європі становлення та розвиток тьюторства відбувалися за іншою логікою та в інших інституційних умовах, ніж у англосаксонській традиції. Зокрема, в Німеччині формування тьюторських практик тривалий час визначалося впливом гумбольдтівської моделі університету, у межах якої домінував принцип єдності наукових досліджень і викладання, а індивідуальний супровід студентів не виокремлювався в самостійну професійну функцію. Водночас упродовж останніх десятиліть у німецькому академічному просторі спостерігається чітка тенденція до професіоналізації тьюторських ролей, що реалізується через створення спеціалізованих міжуніверситетських мереж,

програм підготовки та підтримки тьюторів, а також діяльність відповідних фондів і центрів академічного розвитку. Така динаміка засвідчує ширшу європейську тенденцію до індивідуалізації навчання, у межах якої тьютор дедалі частіше постає як сполучна ланка між теоретичним змістом освітніх програм і формуванням практичних, дослідницьких та професійних навичок здобувачів вищої освіти [2].

Трансформація ролі викладача в сучасному європейському контексті нерозривно пов'язана з поетапною імплементацією засад Болонського процесу та формуванням спільних підходів до організації освітнього процесу в межах Європейського простору вищої освіти. Стандарти та рекомендації щодо забезпечення якості в ЄПВО (ESG 2015) закріпили студентоцентроване навчання (student-centred learning, SCL) як ключовий принцип нової освітньої архітектури, що передбачає активну участь студентів у конструюванні власного навчального досвіду [6]. Відповідно до стандарту 1.3, заклади вищої освіти зобов'язані забезпечити таку організацію й реалізацію освітніх програм, яка стимулює студентів до усвідомленої та відповідальної участі в навчальному процесі [6]. Реалізація цього підходу об'єктивно вимагає від викладача радикального перегляду власної професійної ідентичності та переходу від ролі транслятора знань до ролі наставника, фасилітатора й тьютора.

Актуальність такої трансформації підтверджується також положеннями Римського комюніке 2020 року, у якому наголошено на необхідності системної підтримки викладацького складу у впровадженні інноваційних педагогічних практик і нових моделей навчання [13]. Міністри освіти країн ЄПВО задекларували зобов'язання щодо зміцнення інституційного потенціалу закладів вищої освіти шляхом розвитку гнучких навчальних траєкторій і використання мікрокреденціалів, забезпечення «паритету пошани» (parity of esteem) між викладацькою та дослідницькою діяльністю, а також активного залучення цифрових технологій для підтримки інклюзивності й персоналізації освітнього процесу [13]. У сукупності ці положення створюють нормативно-ціннісне підґрунтя для утвердження

викладача-тьютора як однієї з ключових фігур сучасної європейської вищої школи.

Логічним продовженням окреслених нормативних орієнтирів є звернення до наукових досліджень, які конкретизують, яким чином задекларовані на рівні європейських політик принципи трансформації викладацької діяльності реалізуються у зміні її змісту, функцій та професійної ідентичності на практиці. Так, дослідження Л. Ареф та Б. Стенсейкер засвідчують, що студентоцентрований підхід принципово змінює професійну позицію викладача, трансформуючи її у фасилітативну: ключовим стає не транслявання «готових істин», а педагогічне проектування такого освітнього середовища, у якому здобувач вищої освіти набуває можливості самостійно конструювати знання, інтерпретувати досвід і приймати відповідальні навчальні рішення. Відповідно, від академічного персоналу очікується розширення компетентнісного спектра, зокрема у сфері дизайну освітніх програм, добору і поєднання методів оцінювання, а також надання якісного, своєчасного й розвивального зворотного зв'язку [5]. У цьому контексті принципово важливо, що ESG 2015 визначає студентоцентрованість як трансверсальний принцип, який має інтегруватися у всі рівні університетського життя – від розроблення окремого курсу до функціонування внутрішньої системи забезпечення якості.

Сучасне трактування тьюторства в Європі, відповідно, виходить за межі вузького розуміння академічної допомоги й набуває рис комплексної системи підтримки, зорієнтованої на розвиток потенціалу здобувача вищої освіти. У межах інтегральної моделі тьюторство постає як організована система супроводу, що ґрунтується на суб'єкт-суб'єктній взаємодії, де тьютор виконує роль «автентичного гіда» у навчанні та розвитку [11]. Концептуальна структура цієї моделі вибудовується за двома взаємопов'язаними вимірами – академічно-професійним та особистісно-соціальним [11], що уможливорює цілісне розуміння тьюторської діяльності як педагогічної практики, спрямованої одночасно на досягнення результатів навчання і на становлення особистості здобувача.

Водночас сучасні дослідження тьюторського супроводу у вищій освіті дедалі виразніше фіксують розширення ролі тьютора у психосоціальной площині. Показовою в цьому аспекті є типологія ролей тьютора, запропонована Р. Доуес та співавт. [7], яка відображає очікування здобувачів вищої освіти щодо участі тьютора у підтримці психічного добробуту й створенні умов психологічної безпеки в освітньому середовищі. Роль Awareness Raiser (той, хто підвищує обізнаність) передбачає здатність тьютора своєчасно ідентифікувати ознаки емоційного перенавантаження, стресу або дезадаптації студента та ініціювати коректну, ненав'язливу взаємодію; у такому контексті тьютор виконує превентивну функцію, спрямовану на раннє виявлення проблем і формування середовища, у якому питання ментального здоров'я не витісняються на периферію університетського життя. Роль Connector (з'єднувач) акцентує на побудові довірчих і емпатійних стосунків між тьютором і студентом, де тьютор виступає доступною опорною фігурою підтримки добробуту та посередником у зниженні бар'єрів комунікації. Соціально-психологічний ефект цієї ролі полягає у зміцненні відчуття прийняття та безпечної взаємодії, що підвищує ймовірність своєчасного звернення студента по допомогу у складних ситуаціях. Натомість роль Referrer (той, хто спрямовує) чітко окреслює межі професійної відповідальності тьютора та передбачає перенаправлення здобувача до профільних служб закладу вищої освіти (психологічної, соціальної, юридичної підтримки). Її ефективність ґрунтується на знанні інституційної архітектоники університету, усвідомленні меж власної компетентності та запобіганні ризикам непрофесійного втручання, водночас забезпечуючи дієвість інституційної допомоги. Роль Guardian (охоронець) пов'язана з високим рівнем залученості тьютора і готовністю надавати підтримку в кризових ситуаціях без жорстких часових обмежень, що сприяє формуванню глибокої довіри та відчуття захищеності у студента. Водночас дослідники справедливо наголошують на ситуативності такої ролі та ризиках її універсалізації, оскільки вона потенційно може

виходити за межі функціональних обов'язків тьютора й потребує чітких інституційних регламентів і підтримки [7].

Таким чином, наведені підходи дозволяють розглядати тьюторство як гнучку систему професійних позицій, що варіюються залежно від контексту, потреб здобувача вищої освіти та інституційних умов організації підтримки. Емпіричні спостереження [7] вказують, що студенти особливо цінують у тьюторах доступність, емпатію та щире зацікавлення їхнім освітнім поступом, однак така взаємодія потребує розвиненої «метакомунікації» – регулярного узгодження очікувань, ролей і меж відповідальності між тьютором і студентом задля запобігання непорозумінням та зниження стресогенності, пов'язаної з інтенсивністю навчання і дедлайнами.

В умовах інтенсивної цифрової трансформації вищої освіти істотно змінюються зміст, форми та організаційні засади освітнього процесу, що зумовлює переосмислення професійної ролі тьютора як ключового суб'єкта підтримки навчальної діяльності здобувачів освіти у віртуальних і змішаних середовищах. Розширення практик онлайн-навчання, віртуальної академічної мобільності, міжнародної цифрової співпраці та мережевої взаємодії актуалізує не лише потребу в технологічній готовності тьютора, а насамперед у сформованості комплексу професійних компетентностей, які забезпечують ефективний педагогічний супровід, комунікацію, соціальну взаємодію та фасилітацію навчальних процесів у цифровому просторі. За цих умов компетентнісний вимір діяльності тьютора набуває особливої наукової й практичної значущості, оскільки саме рівень розвитку його педагогічних, комунікативних і соціальних компетентностей визначає якість освітнього досвіду здобувачів освіти та результативність цифрових форматів навчання. Ефективне виконання тьюторських функцій у таких умовах вимагає від викладача специфічного набору компетентностей, які виходять за межі лише предметних знань. Наукові розробки Т. Геллекен, Л.М. Лангезе та А. Янтос [8] пропонують концептуально обґрунтовану структуру з дев'яти ключових категорій компетентностей, необ-

хідних для роботи в сучасних освітніх середовищах, зокрема у віртуальних та змішаних форматах навчання. Запропонована структура дозволяє розглядати тьюторську діяльність як багатовимірну професійну практику, що інтегрує педагогічні, комунікативні, соціальні та організаційні складові. У межах цієї моделі найбільш значущими для професійної підготовки тьютора в цифровому освітньому середовищі визнаються комунікативна, педагогічна та соціальна компетентності [8].

Подальша цифровізація освітнього процесу зумовила актуалізацію спеціалізованих компетентностей тьютора, безпосередньо пов'язаних із функціонуванням у віртуальному середовищі. Зокрема, розвиток е-тьюторства сприяв виокремленню медіакомпетентності, що передбачає не лише впевнене володіння цифровими інструментами, а й розуміння етичних аспектів використання штучного інтелекту в освітній діяльності [8]. Організаційна компетентність набуває особливої ваги в контексті координації віртуальної співпраці, управління часовими ресурсами та забезпечення узгодженості навчальних активностей у цифрових форматах, тоді як оцінювальна компетентність є необхідною для моніторингу освітнього поступу здобувачів освіти в нелінійних і гнучких навчальних середовищах. Окреме місце в цій структурі посідає міжкультурна компетентність, що є передумовою ефективної роботи в міжнародних освітніх проєктах, зокрема у форматі COIL, де тьютор здійснює педагогічний супровід взаємодії представників різних культур і освітніх традицій [8].

Водночас, попри наявність нормативної підтримки, реальна інтеграція тьюторства в систему вищої освіти Європи супроводжується низкою суттєвих викликів. Одним із найгостріших з них є хронічний часовий дефіцит та надмірне навантаження на академічний персонал [14]. У таких умовах тьюторство нерідко сприймається викладачами як додатковий професійний тягар, який не отримує належного інституційного визнання в системі кар'єрного просування, де домінують показники дослідницької активності [14]. Адміністративні та фінансові обмеження

також істотно впливають на темпи й масштаби впровадження тьюторських практик. Створення ефективної системи тьюторського супроводу потребує значних інвестицій у підготовку кадрів і розбудову інфраструктури підтримки. У низці країн, зокрема в частині Східної Європи, ці процеси додатково ускладнюються збереженням традиційних уявлень про ієрархічні відносини «викладач–студент», у межах яких викладач постає як беззаперечний авторитет, а не партнер у навчанні [1].

Ще одним бар'єром є брак упевненості самих викладачів у власній готовності надавати психосоціальну підтримку студентам зі складними освітніми потребами. Навіть досвідчені професори можуть відчувати себе некомпетентними в ситуаціях, що виходять за межі їхньої академічної експертизи [14]. Це актуалізує потребу у створенні в університетах розгалужених міждисциплінарних мереж підтримки, які дозволяють тьютору своєчасно й безперешкодно перенаправляти здобувачів освіти до професійних консультантів.

Досвід провідних європейських країн демонструє різні підходи до професіоналізації тьюторства. У Німеччині спостерігається тенденція до створення національних мереж, зокрема Netzwerk Tutorien, які забезпечують узгоджені стандарти підготовки й сертифікації тьюторів [2]. У цьому контексті тьюторство розглядається як стратегічний інструмент інтернаціоналізації та забезпечення якості освіти, а програми підготовки включають не лише педагогічні тренінги, а й розвиток навичок управління проєктами та роботи в інклюзивних групах [2]. У Великобританії система Personal Tutoring глибоко інтегрована в академічну культуру університетів і розглядається як ключовий чинник утримання студентів та розширення участі. Британська модель часто передбачає функціонування інституту Senior Tutors у межах окремих шкіл для координації діяльності та вирішення складних випадків, а фінансова модель університетів, що ґрунтується на високих платах за навчання, стимулює інвестиції в персоналізовану підтримку як складову конкурентної переваги [3].

Для України розвиток тьюторства набуває особливої ваги в контексті євроінтеграції та

відновлення освітнього сектору. Перехід від традиційної моделі трансляції знань до системи тьюторського супроводу потребує не лише нормативних змін, зокрема внесення професії «тьютор» до Національного класифікатора, а й системної модернізації програм професійного розвитку викладачів. Тьюторство може стати ефективним інструментом підтримки здобувачів освіти з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної вищої освіти та дієвим засобом підвищення якості дистанційного навчання. Розвиток університетської автономії створює передумови для формування власних інституційних моделей тьюторського супроводу в закладах вищої освіти України з опорою на кращі європейські практики. У практичній площині це передбачає інтеграцію тьюторських годин у навчальні плани з відповідним фінансовим забезпеченням, створення центрів підтримки викладання (Teaching Commons) для підготовки наставників, а також використання цифрових платформ для координації взаємодії між тьюторами та студентами.

Висновки. Узагальнення результатів дослідження дає підстави констатувати, що трансформація ролі викладача як тьютора у системі вищої освіти Європи є закономірним наслідком глибоких структурних змін, зумовлених утвердженням студентоцентрованої парадигми, цифровізацією освітнього процесу та посиленням вимог до індивідуалізації навчання. Аналіз генези тьюторства, сучасних

інституційних моделей та нормативних засад Європейського простору вищої освіти засвідчує поступовий перехід від фрагментарних форм наставництва до комплексної системи педагогічного супроводу, у межах якої викладач-тьютор виконує фасилітативні, навігаційні, комунікативні та соціально-підтримувальні функції. У сучасному європейському контексті тьюторство постає не як допоміжна діяльність, а як важливий елемент забезпечення якості освіти, розвитку навчальної автономії здобувачів вищої освіти та формування їхньої готовності до навчання впродовж життя. Встановлено, що ефективність тьюторського супроводу безпосередньо залежить від рівня сформованості професійних компетентностей викладача, насамперед комунікативної, педагогічної, соціальної та спеціалізованих цифрових компетентностей, що забезпечують результативність взаємодії у віртуальних і змішаних освітніх середовищах.

Перспективи подальших наукових досліджень доцільно пов'язувати з поглибленим аналізом механізмів інституціоналізації тьюторства в національних системах вищої освіти, зокрема в умовах університетської автономії та різних моделей фінансування. Окремої уваги потребує емпіричне вивчення впливу тьюторського супроводу на академічну успішність, психосоціальне благополуччя та освітню залученість здобувачів освіти в цифрових середовищах, а також дослідження ефективності програм професійного розвитку викладачів-тьюторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бундак О. А., Попов А. А., Туз Ю. О. Тьютор і тьюторинг в сучасній освіті і Україні *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2021. Т. 64. С. 11–15 DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.64.1>
2. Іваницька О. Розвиток тьюторства у закладах вищої освіти Німеччини : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Львів, 2019. 270 с. URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/1820/dysertaciyai_vanuskoyioksanystepanivny.pdf (дата звернення: 01.02.2026).
3. Alberts N. The challenges faced by senior tutors in UK higher education WAYPOINT: A Reflective *Journal of Student Advising and Development in Tertiary Education.* 2025. Т. 12. С. 12–33. DOI: <https://doi.org/10.71179/rc3xnc34>
4. AMEE 2024 Abstract Book – In Person/ Association for Medical Education in Europe. Basel, Switzerland, 24–28 August 2024. URL: <https://semmelweis.hu/oktatasmodeszertan/files/2024/10/AMEE2024-Abstract-Book-In-Person.pdf> (дата звернення: 01.02.2026)
5. Aref L., Stensaker B. How is student-centred learning translated within the European Higher Education Area? *Studies in Higher Education,* 2025. P. 1–15. <https://doi.org/10.1080/03075079.2025.2605101>

6. Bologna Process commitments: a way forward. URL: <http://esu-online.org/wp-content/uploads/2022/05/BWSE-FORward-Project-Paper-1.pdf> (дата звернення: 01.02.2026)
7. Douwes R., Metselaar J., van der Meulen E., Boonstra N., Pijnenborg G.H.M. Exploring Tutors' Roles in Supporting Student Mental Health: Expectations and Perceptions in Higher Education. *Education Sciences*. 2024. 14(12). 1281. <https://doi.org/10.3390/educsci14121281>
8. Helleken T., Langese L. M., Jantos A. Bridging the gap: a guide for competence improvement methods for e-tutors in higher education. *Proceedings of the EDULEARN24 Conference* (1–3 July 2024, Palma, Mallorca, Spain). Palma : IATED, 2024. P. 304–313. URL: <https://library.iated.org/view/HELLEKEN-2024BRI> (дата звернення: 01.02.2026)
9. History of Tutoring, URL: https://www.mchtr.pw.edu.pl/www_mchtr_eng/Studies/Second-degree-studies-tutor-studies/Tutoring-means-modern-teaching/History-of-Tutoring (дата звернення: 01.02.2026)
10. History – University of Oxford. URL: <https://www.ox.ac.uk/about/organisation/history> (дата звернення: 01.02.2026)
11. Ernesto López Gómez. Tutoring in European Higher Education Area: essential points for an integral model. *Journal of Educational Sciences & Psychology*. Vol. II (LXIV) № 2/2012 URL: https://www.researchgate.net/publication/262533517_Tutoring_in_European_Higher_Education_Area_essential_points_for_an_integral_model (дата звернення: 01.02.2026)
12. The History of the Tutorial Method – Greene's College Oxford. URL: <https://greenesoxford.com/greenes-education/the-history-of-the-tutorial/> (дата звернення: 01.02.2026)
13. The European Higher Education Area in 2024: Bologna Process Implementation Report. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2024. Chapter 5: Learning and Teaching. URL: https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/sites/default/files/2024-05/Chapter_5_Learning_and_teaching.pdf (дата звернення: 01.02.2026)
14. Wakelin E. Personal Tutoring in Higher Education: an action research project on how to improve personal tutoring for both staff and students. *Educational Action Research*. 2023. 31(5). P. 998–1013. <https://doi.org/10.1080/09650792.2021.2013912>

TUTORING IN EUROPEAN HIGHER EDUCATION: TRANSFORMATION OF THE TEACHER'S ROLE AND GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN HIGHER EDUCATION

MOTUZ TETIANA VOLODYMYRIVNA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of General and Special Pedagogy
*Communal Institution of Higher Education "Dnipro Academy of Continuing Education"
of Dnipropetrovsk Regional Council"*

POZNYAKOV ANDRIY OLEKSIYOVYCH

Postgraduate Student of the third level of higher education,
specialty A1 Educational Sciences
*Communal Institution of Higher Education "Dnipro Academy of Continuing Education"
of Dnipropetrovsk Regional Council"*

Abstract. Introduction. *The article examines the transformation of the teacher's role as a tutor in European higher education within the student-centred learning paradigm, the digitalisation of educational processes, and the evolving normative and value-based frameworks of the European Higher Education Area (EHEA). In the context of the Bologna Process, the traditional lecturer model is gradually being replaced by a multifaceted tutor role that provides comprehensive academic, professional, and psychosocial support to students.*

Purpose. *The purpose of the study is to generalise the historical genesis of tutoring, analyse contemporary models of its implementation in European universities, identify the key professional competences of teacher-tutors in digital and blended learning environments, and outline prospects for adapting best European practices to the Ukrainian higher education system in the context of European integration.*

Methods. *The research employs theoretical methods of historical-genetic and comparative analysis, generalisation and systematisation of scholarly sources, regulatory documents of the EHEA (in particular, the 2024 Bologna Process Implementation Report), and findings from recent empirical studies, including materials from the AMEE 2024 conference. Structural-functional and competence-based approaches are also applied.*

Results. The study shows that the evolution of tutoring from medieval mentoring practices to an institutionally embedded system of pedagogical support reflects fundamental changes in university culture and the professional identity of academic staff. In modern European higher education, tutoring transcends purely academic assistance and functions as an integrated support system combining academic-professional and personal-social dimensions. Special attention is paid to the growing psychosocial component and the multidimensional roles of the tutor in supporting students' academic progress and well-being. The competence profile of the teacher-tutor has been clarified, highlighting the importance of digital, intercultural, communicative, pedagogical, and social competences necessary for effective work in virtual and blended environments. Key institutional, organisational, and professional challenges of implementing tutoring systems across European countries are analysed.

Originality. The scientific novelty consists in the comprehensive theoretical understanding of the transformation of the teacher's role as a tutor under the student-centred paradigm of the EHEA, the systematisation of current European models of tutoring (including insights from AMEE 2024), and the identification of specific digital and psychosocial competences of teacher-tutors, which remain insufficiently covered in Ukrainian pedagogical discourse.

Conclusion. The effective implementation of tutoring systems is a significant factor in ensuring the quality of higher education and student success amid digital transformation and European integration processes. The study outlines concrete prospects and practical recommendations for adapting leading European practices in Ukrainian higher education institutions, including the development of national competence frameworks for teacher-tutors, institutional support mechanisms, integration of tutoring into quality assurance systems, and modernisation of academic staff professional development programmes. These findings can serve as a foundation for further empirical research and the improvement of pedagogical education in Ukraine.

Key words: tutoring, teacher-tutor, European Higher Education Area, student-centred learning, digitalisation of education, professional competences, psychosocial support.

REFERENCES

1. Bundak, O. A., Popov, A. A., & Tuz, Yu. O. (2021). Tiutor i tiutorynh v suchasni osviti v Ukraini [Tutor and tutoring in modern education in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo*, 64, 11–15. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.64.1>.
2. Ivanytska, O. (2019). Rozvytok tiutorstva u zakladakh vyshchoi osvity Nimechchyny [Development of tutoring in higher education institutions of Germany]. Candidate's thesis. Lviv. <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/1820/dysertaciyaivanyckoyioksanystepanivny.pdf>
3. Alberts, N. (2025). The challenges faced by senior tutors in UK higher education. *WAYPOINT: A Reflective Journal of Student Advising and Development in Tertiary Education*, 12, 12–33. <https://doi.org/10.71179/rc3xnc34>
4. AMEE (2024) Abstract Book – In Person / Association for Medical Education in Europe. Basel, Switzerland, 24–28 August 2024. <https://semmelweis.hu/oktatasmodesztan/files/2024/10/AMEE2024-Abstract-Book-In-Person.pdf>
5. Aref, L., & Stensaker, B. (2025). How is student-centred learning translated within the European Higher Education Area? *Studies in Higher Education*, 1–15. <https://doi.org/10.1080/03075079.2025.2605101>
6. Bologna Process commitments: a way forward. (2022). <http://esu-online.org/wp-content/uploads/2022/05/BWSE-FORward-Project-Paper-1.pdf>
7. Douwes, R., Metselaar, J., van der Meulen, E., Boonstra, N., & Pijnenborg, G. H. M. (2024). Exploring tutors' roles in supporting student mental health: Expectations and perceptions in higher education. *Education Sciences*, 14(12), 1281. <https://doi.org/10.3390/educsci14121281>
8. Helleken, T., Langesee, L. M., & Jantos, A. (2024). Bridging the gap: A guide for competence improvement methods for e-tutors in higher education. In *Proceedings of the EDULEARN24 Conference* (pp. 304–313). Palma, Spain: IATED. <https://library.iated.org/view/HELLEKEN2024BRI>
9. History of tutoring. (n.d.). https://www.mchtr.pw.edu.pl/www_mchtr_eng/Studies/Second-degree-studies-tutor-studies/Tutoring-means-modern-teaching/History-of-Tutoring
10. University of Oxford. (n.d.). History. <https://www.ox.ac.uk/about/organisation/history>
11. López Gómez, E. (2012). Tutoring in European Higher Education Area: Essential points for an integral model. *Journal of Educational Sciences & Psychology*, II(LXIV)(2). https://www.researchgate.net/publication/262533517_Tutoring_in_European_Higher_Education_Area_essential_points_for_an_integral_model
12. Greene's College Oxford. (n.d.). The history of the tutorial method. <https://greenesoxford.com/greenes-education/the-history-of-the-tutorial/>

13. The European Higher Education Area in 2024 (2024): Bologna Process Implementation Report. Luxembourg : Publications Office of the European Union. Chapter 5: Learning and Teaching. https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/sites/default/files/2024-05/Chapter_5_Learning_and_teaching.pdf
14. Wakelin, E. (2023). Personal tutoring in higher education: An action research project on how to improve personal tutoring for both staff and students. *Educational Action Research*, 31(5), 998–1013. <https://doi.org/10.1080/09650792.2021.2013912>



Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 03.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 01.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026